

EUROOPA KOHTU OTSUS

27. märts 1980*

[...]

Eelotsuste ajaline mõju

[...]

1. Eelotsusetaotluse küsimused – Tõlgendamine – Tõlgendamist käsitlevate kohtuotsuste ajaline mõju – Tagasiulatuv mõju – Piirangud - Õiguskindlus (EMÜ asutamislepingu artikkel 177)

2. Euroopa Ühendused – Omavahendid – Süsteem – Põhimõtted – Võrdne kohtlemine (EMÜ asutamislepingu artikkel 201; nõukogu 21. aprilli 1970. aasta otsus)

3. Euroopa Ühendused – Omavahendid – Põllumajandusmaksud – Maksude kogumise üksikasjalikud eeskirjad ja maksude kogumist puudutavad vaidlused – Siseriikliku õiguse kohaldamine – Tingimused ja piirangud (Nõukogu 21. aprilli 1970. aasta otsuse artikkel 6)

[...]

Liidetud kohtuasjades 66/79, 127/79 ja 128/79,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Rooma Corte suprema di cassazione esitatud taotlus, millega soovitakse nimetatud kohtus pooleli olevates vaidlustes järgmiste poolte vahel:

Amministrazione delle finanze

ja

Srl Meridionale Industria Salumi,

Amministrazione delle finanze

ja

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

Fratelli Vasanelli,

Amministrazione delle finanze

ja

Fratelli Ultrocchi,

eelotsust Euroopa Kohtu poolt EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel tehtud tõlgendamisotsuste ajalise ulatuse kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president H. Kutscher, kodade esimehed A. O'Keefe ja A. Touffait, kohtunikud J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, A. J. Mackenzie Stuart, G. Bosco, T. Koopmans ja O. Due,

kohtujurist: F. Reischl,

kohtusekretär: A. Van Houtte,

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

1. Kolme 11. jaanuaril 1979 tehtud otsusega, millest esimene (kohtuasi 66/79: Meridionale Salumi) registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 20. aprillil 1979 ning teised kaks (kohtuasi 127/79: Vasanelli ja kohtuasi 128/79: Ultrocchi) registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 9. augustil 1979, esitas Rooma Corte suprema di cassazione EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Euroopa Kohtule kaks eelotsusetaotluse küsimust, mis puudutavad EMÜ asutamislepingu artikli 177 tõlgendamist seoses Euroopa Kohtu poolt selle artikli alusel tehtud tõlgendamisotsuste kohaldamisalaga.

2. Nende küsimustega, mis on kolmes eelotsusetaotluses sarnaselt sõnastatud, soovitakse Euroopa Kohtult teada järgmist:

“a) Kui liikmesriigi ametiasutus on siseriiklikus õiguses veel määratlemata suhetes nõudnud importimise puhul makse, mida ta ei oleks pidanud nõudma, või jätnud nõudmata maksud, mida ta antud sektoris kohaldatavate ühenduse õigusnormide kohaselt oleks pidanud nõudma vastavalt Euroopa Kohtu hilisemas otsuses nendele õigusnormidele

antud tõlgendusele, siis kas EMÜ asutamislepingu artiklit 177 tuleb tõlgendada selliselt, et seda otsust tuleb kohaldada sellistele suhetele ka liikmesriigisisiseses õigussüsteemis, või selliselt, et seda otsust tuleb kohaldada teatud piirangute ja täpsete tingimuste alusel? Kui õigeks loetakse teine variant, siis millised on need piirangud ja tingimused?

b) Kas asutamislepingu artikli 177 kohaselt on ühenduse õigusest tulenevalt keelatud või nõutav või ebaoluline, et taoliste suhete puhul on asjaomastel isikutel siseriiklikest õigusaktidest johtuv õigus algatada menetlus kogumata jäänud maksude sissenõudmiseks või alusetult makstud maksude tagasinõudmiseks, arvestades Euroopa Kohtu otsuses antud tõlgendust?"

3. Need küsimused on tõusetunud ettevõtjate ja Itaalia pädeva ametiasutuse vahelistes vaidlustes. Nimetatud ametiasutus nõuab neilt ettevõtjatelt 1968. aastal imporditud veise- ja vasikalihha osas täiendavaid põllumajanduslikke impordimakse, tuginedes nõukogu 5. veebruari 1964. aasta määrusele 14/64/EMÜ veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse järkjärgulise kehtestamise kohta (EÜT 34, 27.2.1964, lk 562) ja nõukogu 27. juuni 1968. aasta määrusele (EMÜ) 805/68 veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse kohta (EÜT L 148, 28.6.1968, lk 24).

4. Mainitud ajal kasutasid Itaalia tolliasutused nende maksude summa arvutamisel meetodit, mille oli tolliküsimustes heaks kiitnud ka komisjon ja mille kohaselt juhul, kui pärast impordideklaratsiooni esitamist, ent enne kauba väljastamist riigisisesse ringlusse vähendati tollimakse, tuli asjaomase importija sellekohase taotluse alusel importija suhtes kohaldada soodsamat maksumäära.

5. Oma 15. juuni 1976. aasta otsuses (kohtuasi 113/75: Frecassetti v Amministrazione delle finanze dello Stato, EKL 1976, lk 983) on Euroopa Kohus aga tõdenud, et seda meetodit ei saa kasutada kolmandatest riikidest imporditud toodetele kohaldatavate põllumajandusmaksude puhul, vaid need maksud tuleb arvutada ühetaoliselt, tolliasutuse poolt impordideklaratsiooni vastuvõtmise päeval kehtiva maksumäära alusel. Järelikult peaksid asjaomased ettevõtjad maksud tasuma kõrgema maksumäära alusel.

6. Itaalia ametiasutus nõudis neid täiendavaid summasid juba enne Frecassetti kohtuasjas tehtud otsust, tuginedes ilmselt asjaolule, et igal juhul ei olnud nimetatud ettevõtjad järginud Itaalia õigusaktidest tulenevat formaalsust, mille täitmine oleks olnud soodsama maksumäära kohaldamise eelduseks. Sellegipoolest kerkis menetluse käigus esile küsimus, mil määral Frecassetti kohtuasjas tehtud otsuses antud tõlgendus moodustab enne seda otsust esinenud olukordade puhul ühenduse õiguses aluse nõuda sisse vaidlusaluseid täiendavaid summasid, arvestades ka asjaolu, et vahepeal on Itaalia Vabariigi Presidendi 22. septembri 1978. aasta määrusega varasem määrus põllumajandusmaksude arvutamise osas viidud vastavusse Frecassetti kohtuasjas tehtud otsusega, ehkki samas on selles uues määruses sätestatud, et muudatus jõustub alles 11. septembril 1976, mistõttu võib täiendavaid maksusummasid nõuda ainult pärast nimetatud kuupäeva deklareeritud kauba osas. Kuupäev 11. september 1976 valiti seetõttu, et see langes kokku Frecassetti kohtuasjas tehtud otsuse resolutiivosa Euroopa Ühenduste Teatajas (EÜT C 214, 11.9.1976) avaldamise kuupäevaga.

Esimene küsimus

7. Põhimõtteliselt soovitakse selle küsimusega saada teada, iseäranis ühenduse õiguse alusel tasumisele kuuluvate maksude ja lõivude osas, kas juhul, kui Euroopa Kohtu poolt ühenduse õiguse mõnele sättele asutamislepingu artikli 177 alusel antud tõlgendusest ilmneb, et selle sätte kohaldamine siseriiklike ametiasutuste poolt ei ole olnud kooskõlas selle sätte kohaldamisalaga, nagu selle määratles Euroopa Kohus, peavad siseriiklikud kohtud sellise kohaldamise tõttu algatatud kohtuvaidluste lahendamisel seda sätet taolise tõlgenduse kohaselt kohaldama ka õigussuhetele, mis tekkisid enne tõlgendamistaotluse osas kohtuotsuse tegemise kuupäeva.

8. Asutamislepingu artikkel 177 sätestab, et Euroopa Kohus on pädev tegema eelotsuseid, mis muu hulgas käsitlevad asutamislepingu ja ühenduse institutsioonide õigusaktide tõlgendamist. Selle pädevuse eesmärk on tagada ühenduse õiguse, ennekõike otsekohaldatavate sätete, ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine siseriiklike kohtute kaudu.

9. Tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle EMÜ asutamislepingu artikliga 177 antud pädevuse piires ühenduse õigusnormile annab, selgitab ja piiritleb vajadusel selle õigusnormi tähendust ja kohaldamisala, nagu seda tuleb või tulnuks mõista ja kohaldada alates selle õigusnormi jõustumise päevast. Eeltoodust tuleneb, et kohtud võivad kohaldada ja peavad kohaldama selliselt tõlgendatud õigusnormi ka sellistele õigussuhetele, mis on tekkinud ja loodud enne tõlgendamistaotluse osas tehtud kohtuotsust, kui tingimused, mis võimaldavad esitada sellise õigusnormi kohaldamisega seotud hagi arutamiseks pädevasse kohtusse, on muus osas täidetud.

10. Euroopa Kohus on oma 8. aprilli 1976. aasta otsuses (kohtuasi 43/75: Defrenne v Sabena, EKL 1976, lk 455) tõdenud, et kohaldades ühenduse õigussüsteemis sisalduvat õiguskindluse põhimõtet ja arvestades oma otsuse võimaliku tõsist mõju varasemalt heauskselt sõlmitud õigussuhetele, võib Euroopa Kohus ainult erandkorras piirata mis tahes asjaomase isiku võimalusi tugineda selliselt tõlgendatud õigusnormile, et neid õigussuhteid vaidlustada.

11. Selline piiramine saab aga olla lubatud ainult konkreetses eelotsusetaotluse kohta antud otsuses. Ühenduse õiguse üldise ja ühetaolise kohaldamise põhimõte tähendab seda, et ainult Euroopa Kohus on pädev otsustama ajutiste piirangute üle, mille ta oma tõlgendusele seab.

12. Arvestades eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt taotletud selgitusi, tuleb märkida, et selliselt tõlgendatud ühenduse õigusnorm jõustub vastavalt sellele õigusnormile antud tõlgendusele alates selle õigusnormi jõustumiskuupäevast ilma vajaduseta teha vahet, kas sellest õigusnormist tulenevad asjaomastele isikutele kohustused või õigused või kas vaidlusaluste summade näol on tegemist maksudega, mida siseriiklik ametiasutus pidi koguma, ent jättis ühenduse õigusega vastuollu minnes kogumata, või maksudega, mida siseriiklik ametiasutus ühenduse õigusega vastuollu minnes kogunud on.

Teine küsimus

13. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust selle kohta, kas siseriikliku õigusega võib kohandada või piirata selliste õiguste teostamist, mis üksikisikule või ametiasutusele tulenevad ühenduse õiguse otsekohaldatavast sättest, mida on tõlgendatud eespool kirjeldatud asjaoludel ja tagajärgedega. Selles küsimuses on eelkõige peetud silmas ametiasutuse õigust alustada menetlust selliste ühenduse maksude või lõivude tagasisaamiseks, mida oleks tulnud sisse nõuda.

14. Tasude, mida ühendusel on õigus kehtestada ja millest moodustuvad ühenduse omavahendid (näiteks tollimaksud ja põllumajandusmaksud), kehtestamise kord ja sissenõudmise tingimused on sätestatud nõukogu 21. aprilli 1970. aasta otsuses liikmesriikide rahaliste osamaksete asendamise kohta ühenduste omavahenditega (EÜT L 94, lk 19) ning selle otsuse rakendamismäärustes. Nimetatud sätteid tuleb käsitleda asutamislepingu rahandussätete üldise süsteemi kontekstis, mille – nagu ka liikmesriikide vastavate süsteemide – aluseks on võrdsuse üldpõhimõte, mille kohaselt võib sarnases olukorras olevaid isikuid kohelda erinevalt ainult siis, kui erinev kohtlemine on objektiivselt põhjendatud.

15. Eeltoodust tuleneb, et ühenduse eelarvesse kantavate tulude süsteem tuleb korraldada selliselt, et sellest tuleneks samalaadne kohustus kõikide isikute puhul, kes vastavad selliseid kohustusi käsitlevates ühenduse õigusnormides sätestatud tingimustele. Nimetatud nõudest johtub, et vormilisi ja sisulisi tingimusi, mille alusel ettevõtjad võivad vaidlustada neile ühenduse poolt kehtestatud kohustusi ja taotleda alusetute maksete puhul tagasimakseid, tuleb kohaldada ühetaoliselt. Analoogiliselt johtub sellest nõudest, et ka tingimusi, mille alusel ühenduse nimel tegutsevad liikmesriikide ametiasutused võivad nõuda selliste kohustuste täitmist ja vajadusel nõuda tagasi alusetult makstud rahalised hüvitised, tuleb kohaldada ühetaoliselt.

16. Nõukogu kehtestas selle põhimõtte eelkõige oma 2. juuli 1979. aasta määruses (EMÜ) nr 1430/79 impordi- või eksporditollimaksude tagasimaksmise või vähendamise kohta (EÜT 1979, L 175, lk 1) ning 24. juuli 1979. aasta määruses (EMÜ) nr 1697/79 impordi- või eksporditollimaksude maksmist nõudvale tolliprotseduurile suunatud kauba eest tasumata jäänud impordi- või eksporditollimaksude tollivormistujärgse sissenõudmise kohta (EÜT 1979, L 197, lk 1). Tuleb siiski mõnda, et need määrused, mis ei ole käesoleva otsuse kuupäevaks veel jõustunud, ei võimalda asjaomases valdkonnas isikute võrdsust puudutavaid probleeme täielikult lahendada ning nende õigusnormide tehnilisest ja üksikasjalikust olemusest tuleneb, et õiguslik tõlgendamine aitab nende probleemide lahendamisele vaid osaliselt kaasa.

17. Eeltoodust tuleneb – nagu Euroopa Kohus on ka oma 21. mai 1976. aasta otsuses kohtuasjas 26/74 Roquette (EKL 1976, lk 677) osutanud –, et ühenduse eelarvesse kantud maksude tagasimaksmisega seotud vaidlused on siseriiklike kohtute pädevuses ja kuuluvad nende poolt lahendamisele siseriikliku õiguse alusel, kui puuduvad vastavad ühenduse õigusnormid. Samadel põhjustel tuleb seda põhimõtet kohaldada ka menetluste ja vaidluste puhul, mis on seotud tuludega, mida liikmesriikide ametiasutused on ühenduse nimel kohustatud koguma.

18. Seega tuleb ühenduse õiguse asjakohaste sätete puudumisel iga liikmesriigi õigussüsteemis kehtestada ühenduse tulude, sealhulgas põllumajandusmaksude

sissenõudmise üksikasjalikud eeskirjad ja tingimused ning määratleda nende maksude sissenõudmise eest vastutavad ametiasutused ja nende maksude sissenõudmisest tuleneda võivate vaidluste lahendamise pädevust omavad kohtud, pidades silmas, et nimetatud eeskirjade ja tingimuste tulemusena ei või ühenduse maksude ja lõivude sissenõudmise süsteem olla ebatõhusam samalaadsete siseriiklike maksude ja sätete sissenõudmise süsteemist.

19. Sama põhimõtet on väljendatud eespool viidatud nõukogu 21. aprilli 1970. aasta otsuses liikmesriikide rahaliste osamaksete asendamise kohta ühenduste omavahenditega, mille artiklis 6 on selgesõnaliselt sätestatud liikmesriikide ametiasutuste kohustus koguda ühenduse omavahendeid – sealhulgas põllumajandusmaksed – “kooskõlas siseriiklike õigus- ja haldusnormidega, mida on vajadusel sel eesmärgil muudetud”.

20. Samas kohalduvad sellele selgesõnalisele viitele siseriiklikele õigusaktidele samad piirangud, mis mõjutavad ühenduse asjaomaste õigusnormide puudumisega seotud kaudset viidet, ehk neid siseriiklike õigusakte ei või kohaldada sama liiki, ent puhtalt siseriiklike vaidluste puhul kohaldatavate menetlusreeglitega võrreldes diskrimineerival viisil ning menetlusreeglite tagajärjeks ei või olla ühenduse õigusest tulenevate õiguste praktilise teostamise võimatuks muutumine.

21. Seega ei ole ühenduse õigusega kooskõlas ühenduse maksude ja lõivude sissenõudmise siseriiklike eeskirjade süsteem, mis piirab siseriiklikule ametiasutusele antud õigust tagada nende maksude kogumine võrreldes samale ametiasutusele samalaadsete siseriiklike maksude ja lõivude osas antud õigusega.

Kohtukulud

22. Itaalia valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni poolt Euroopa Kohtule märkuste esitamisel kantud kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleliolevate vaidluste üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Rooma Corte suprema di cassazione poolt 11. jaanuari 1979. aasta otsustega, mis registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 20. aprillil 1979 ja 9. augustil 1979, esitatud küsimustele, otsustab:

1. Tõlgendus, mille Euroopa Kohus talle EMÜ asutamislepingu artikliga 177 antud pädevuse piires ühenduse õigusnormile annab, selgitab ja piiritleb vajadusel selle õigusnormi tähendust ja kohaldamisala, nagu seda tuleb või tulnuks mõista ja kohaldada alates selle õigusnormi jõustumise päevast. Eeltoodust tuleneb, et kohtud võivad kohaldada ja peavad kohaldama selliselt tõlgendatud õigusnormi ka sellistele õigussuhetele, mis on tekkinud ja loodud enne tõlgendamistaotluse osas tehtud kohtuotsust, kui tingimused, mis võimaldavad esitada sellise õigusnormi

kohaldamisega seotud hagi arutamiseks pädevasse kohtusse, on muus osas täidetud. Euroopa Kohus võib eelotsusetaotluse kohta tehtud otsuses ainult erandkorras piirata mis tahes asjaomase isiku võimalusi tugineda selliselt tõlgendatud õiguspõhile, et vaidlustada enne tõlgendamist tekkinud ja loodud õigussuhteid.

2. Ühenduse õigusega ei ole kooskõlas ühenduse maksude ja lõivude sissenõudmise siseriiklike eeskirjade süsteem, mis piirab siseriiklikule ametiasutusele antud õigust tagada nende maksude kogumine võrreldes samale ametiasutusele samalaadsete siseriiklike maksude ja lõivude osas antud õigusega.

Kutscher	O'Keefe	Touffait	Mertens de Wilmars	Pescatore
Mackenzie Stuart	Bosco	Koopmans		Due

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 27. märtsil 1980. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär President

A. Van Houtte H. Kutscher